

תלמוד בבלי מסכת עירובין דף לב עמוד א

אמר מר: במה דברים אמורים - בעם הארץ, אבל בחבר - אוכל ואינו צריך לעשר, דברי רבי. האי עם הארץ דקאמר ליה למאן? אילימא דקאמר לעם הארץ חבריה - מעשרן דמאי? מי ציית? אלא בעם הארץ דקאמר ליה לחבר. אימא סיפא: נראין דברי מדברי אבא, מוטב שיחשדו חברים לתרום שלא מן המוקף ואל יאכילו לעמי הארץ טבלין. עמי הארץ מאי בעי התם? אמר רבינא: רישא בעם הארץ שאמר לחבר, סיפא בחבר שאמר לעם הארץ וחבר אחר שומעו. רבי (ע"ב) סבר: אותו חבר אוכל ואינו צריך לעשר, דודאי עישורי מעשר ההוא חבר קמא עילויה. ורבן שמעון בן גמליאל אומר: לא יאכל עד שיעשר, לפי שלא נחשדו חברים לתרום שלא מן המוקף.

יוצא לנו מהמובא כאן שיש לדעת רבי:

א. עם הארץ שאמר לחבר למלא, שהחבר מעשרן דמאי

ב. חבר שאמר לע"ה שאפילו לחבר אחר שרי לאכול ללא מעשר בכלל!

ג. חבר שאמר לחבר, שאז מעשרן וודאי (בברכה)

ואמר ליה רבי: מוטב שיחשדו חברים לתרום שלא מן המוקף, ואל יאכילו עמי הארץ טבליים. במאי קמיפלגי? - רבי סבר: ניחא ליה לחבר דלעביד הוא איסורא קלילא ולא ליעבד עם הארץ איסורא רבה. (רש"י: איסורא קלילא - שלא מן המוקף. איסורא רבה - לאכול טבליים) ורבן שמעון בן גמליאל סבר: ניחא ליה לחבר דלעבד עם הארץ איסורא רבה, ואיהו אפילו איסורא קלילא לא ליעבד

נביא את פסק הרמב"ם שפוסק כרבי:

רמב"ם (הלכות מעשר פרק י הלכה י)

ע"ה שאמר לחבר צא ולקט לי תאנים מתאנתי אוכל מהן החבר עראי ומעשרן [דמאי] ואם אמר החבר לע"ה ללקוט לו ושמע חבר אחר זה האחר אוכל ואינו צריך לעשר שאין החבר מוציא דבר שאינו מתוקן מתחת ידו וחזקתו שהפריש עליה ממקום אחר, אעפ"י שלא נחשדו חברים לתרום שלא מן המוקף כדי לסלק המכשול מלפני ע"ה תורמין.

וא"כ הרמב"ם במפורש פוסק בפירוש כרבי, שאדם, החבר, עושה עבירה קטנה - לתרום שלא מן המוקף, כדי שח"ו השני, הע"ה לא יבוא לאכול טבל,

חשוב מאד לדון כאן מהו האיסור הקל שמותר לעבור, זה כמובן מאד רלוונטי, איזה סוג איסור "קל" מתירים, ומעניין לראות שאולי התירו אף איסור שאינו קל וכמו שנראה:

נקדים שיש מחלוקת האם תרומה שלא מן המוקף היא איסור דרבנן או מן התורה, ואם זה מדרבנן מובן שזה איסור קל, אבל אם זה מן התורה, לכאורה זה לא איסור קל, וכמו שנראה בדברי ה'משנה למלך':

כתב ה'משנה למלך' (פ"ג מה' תרומות הי"ג) דחזינן מסוגיין דתרומה שלא מן המוקף נקראת איסור קלילא, משום שזה איסור מדרבנן, וכמו דאפשר לדייק מדברי רש"י גיטין דף ל' ע"ב.

ולשיטת התוס' (בגיטין) דס"ל דהוה איסור מה"ת, יש ב' הסברים מ"ט נקרא האיסור לתרום שלא מן המוקף איסור קל.

א. מה שכתב בשו"ת נוב"י¹ (מהדו"ת אבהע"ז סי' ל"ז) בשם שו"ת הרשב"א (ח"א סי' קכ"ד) דאף דהוה אסור

מה"ת, אולם זה רק איסור עשה. משא"כ אכילת טבל דהוה איסור לאו ועונשו מיתה בידי שמים.

ב. מה שכתב בשו"ת חלקת יעקב (יו"ד סי' קצ"ב) דהתוס' ביבמות (צג: ד"ה אלא) ובגיטין (לא. ד"ה המניח כתבו)

דבערב שבת ויו"ט מותר לתרום שלא מן המוקף, וא"כ מהאי טעמא נקרא איסור קל, דיש לפעמים דאיסור זה

הותר מכללו והיינו בע"ש ויו"ט.

ג. ובשו"ת במהר"ם שיק (או"ח סי' קכ"ז) כתב דלמ"ד תרומה בזה"ז דרבנן, א"כ י"ל הטעם דהוה איסור קלילא,

משום דבהפרשה שלא מן המוקף עובר האיסור רק פעם א', משא"כ איסור טבל כל רגע ורגע עובר כמה איסורים,

ע"כ נק' איסור טבל חמור לגבי שלא מן המוקף.

כך שיוצא שלרש"י זה אכן איסור קל משמעותית, ולתוס' צריך הרבה למדנות למה זה יותר קל, כי זה עדיין

איסור תורה! ועדיין זה הותר כדי לחבר כדי שע"ה לא יעבור איסור חמור יותר!

וראינו ג' הסברים, או שזה איסור עשה "בלבד" או שיש פעמים שזה הותר מכללו, או ש איסור 'חד פעמי' ולא כל

רגע ורגע מחדש

¹ הערת שוליים נחמדה, בד"כ הלכה כרבי מחבירו, וא"כ הלכה כמותו וכמו שנראה בהמשך, אלא, שכאן הוא חולק עם אביו - רשב"ג, ולכן צריך גם שהוא יכריע ספציפית שהלכה כמותו, כי יתכן שמחבריו כן, אבל מאביו לא, (עיי' נוד"ב אה"ע מהדו"ק סי' מו שכ' בשם הגאון שם יעקב שהל' כרבי אף כנגד אביו ותמה עליו, וכן הביא הרב ברייש ב'חלקת יעקב' (או"ח קמג) מ'מבוא התלמוד' הנדפס בסוף מס' ברכות שהלכה כרבי) וכמובן שלא אמר זאת בפניו משום כיבוד אב, אכמ"ל.

2 הרב מתן קזימירסקי הביא את דברי הרא"ל שלדעת הנוד"ב זה חלק מ"דין" התרומה ולכן זה עשה